

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QUV, MADANIY VA OMMAVIY TADBIRLAR TAYYORLASH

Tojkarimova Moxiraxon Anvarjon qizi

*Qo'qon Universiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

moxiratojkarimova660@gmail.com

Mahmudova Madina Farxod qizi

*Qo'qon Universiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushu maqola orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv, madaniy va ommaviy tadbirlar tayyorlash borasidagi fikr mulohazalar yuritilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida olib boriladigan barcha estalik va bayramlar bolalarda insoniy fazilatlarini shakillanishiga yordam beradi. Tadbir va bayramlarni o'tkazish jarayonida o'quvchi hayotiy voqeylikni musiqaviy obrazlar orqali idrok etib boradi. Bolalar yoshiga xos musiqa asarlari kichintoylarda unutilmas taassurot qoldiradi, ularni ruhiy dunyosini boyitadi. Maktablarda tashkil etiladigan tadbir va bayramlar musiqaviy tarbiya, badiiy adabiyot va tasviriy san'at bilan uzviy bog'langan holda amalga oshiriladi.

Kalit so'zlar: Bayram, tadbirlar, musiqa, qo'shiqlar, o'yinlar, raqslar, badiiy so'z, kostyumlar, bezatilgan xona, sovg'alar.

KIRISH:

Boshlang'ich sinflar faoliyatida turli kecha va bayramlar o'ziga xos o'rin tutadi. Turli kecha va bayramlarning o'tkazilishi bolalar hayotini yanada zavqli bo'lishini ta'minlaydi. Boshlang'ich sinflardagi ertaliklar – odatda kunning birinchi yarmida o'tkaziladigan tadbir bo'lib, unda o'tgan ta'lim davri mobaynida bolalar tomonidan nimalar o'rganilganligi namoyish qilinadi. Har bir bolaning hayotida muhim ahamiyatga ega bo'lgan bu kabi bayramlar kunining birinchi yarmida, ya'ni, ertalab o'tkaziladi. Bayramlarning kunning birinchi yarmida o'tkazilishi bolalarning yosh va fiziologik xususiyatlari bilan bog'liq. Barcha, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim yoshidagi bolalar jismoniy jihatdan ertalab faol, kuch-quvvatga to'lgan bo'ladi. Kunning ikkinchi yarmiga borib, bolalar charchaydi. Bordi-yu, bayramlar kunining ikkinchi yarmida tashkil qilinsa, bolalarning charchog'i tufayli tadbirlarni tashkil qilishda kutilgan natijaga erishilmaydi.

ASOSIY QISM:

O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligi bayramiga tayyorgarlik ko‘rish mobaynida o‘quvchilarda milliy hamda umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish, ularni milliy tarbiya an‘analari asosida tarbiyalahga alohida e‘tibor qaratildi. Ayni vaqtda boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun asosan quyidagi tadbir va bayramlar nishonlanmoqda .

1. “Mustaqillik kuni”
2. “O‘qituvchi va murabbiylar kuni”
3. “Mehrjon va xosil bayrami”
4. “Yangi yil bayrami”
5. “Vatan himoyachilari kuni”
6. “Xalqaro xotin-qizlar bayrami”
7. “Navro‘z bayrami”
8. “Xotira va qadrlash kuni”
9. “Gullar va qushlar bayrami”
10. “Quvnoq startlar”
11. “Savodxonlik bayrami”

Boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilaribilan tashkil qilinadigan fan kechalari va bayramlar muhim atributlarga ega. Ushbu bayramlarni amalga oshirish uchun quyidagilar Musiqa, Qo‘shiqlar, O‘yinlar, Raqslar, Badiiy so‘z, Kostyumlar, Bezatilgan xona, Sovg‘alar, Bayram tasurotlari kerak bo‘ladi.

Musiqa. Tadbir va bayramlarda musiqa yetakchi o‘rinni egallaydi. Shu sababli musiqani tanlashga katta e‘tibor berilishi kerak. Yaxshi musiqa va uni sifatli ijro etish o‘quvchilarda badiiy didni rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, ularda ijobiy his-tuyg‘ularni uyg‘otadi. Musiqa bayramning umumiy xarakteri va mazmuniga va uning alohida daqiqalariga mos kelishi kerak. Yangi yil archasi bayramida zalga kirish uchun quvnoq, jonli musiqa yangraydi. Musiqa yuqori sifatda ijro etilishi uchun musiqa o‘qituvchisi o‘zining ijrochilik qobiliyatiga ko‘ra kuy, qo‘shiq va raqslarni tanlab, ularning ustida ishlashi kerak. Musiqa bayramda katta rol o‘ynasada, uni doimiy ravishda ijro etish shart emas. Bu holda musiqa badiiy so‘zlar bilan almashtiriladi (bolalar she‘rlar, topishmoqlar o‘qiydi). Agar maktabda pianino bo‘lmasa, musiqa har qanday asbobda ijro etilishi mumkin: akkordeon, tugma akkordeon, skripka, gitara yoki grammofon yozuvi.

Qo'shiqlar. Ularsiz bayram bo'lmaydi. Qo'shiq o'quvchilar uchun eng qulaydir. Qo'shiqlar xor, kichik bolalar guruhlari va solistlar tomonidan ijro etiladi. O'quvchilar tabiiy, ifodali ovozda qo'shiq aytishlari kerak. Bayram dasturida nafaqat bayram mavzusidagi qo'shiqlar, balki o'yin, xalq qo'shiqlari, hazil qo'shiqlar ham bo'lishi mumkin. Bayramda qo'shiqlar soni ortiqcha miqdorda bo'lishi kerak. Qo'shiqlar o'quvchilarning qaysi diapazoniga ega ekanligiga qarab, yuqori yoki pastroq bo'lishi kerak. Ba'zan fan kechalari va bayramlarda bolalar xori asbobdan uzoqroqqa joylashtiriladi va bolalar musiqa o'qituvchisini ko'rmaydi. Bunday holda, boshlovchi drijyor rolini o'z zimmasiga olishi, bolalarga zarur vaqtda qo'shiqni boshlashiga yordam berishi, qo'shiqni kim boshlashini eslatishi, ovozning kuchayishi va zaiflashishini ko'rsatishi mumkin. O'quvchilarni shunday joylashtirish kerakki, ularning har biri musiqa rahbari yoki boshlovchini ko'ra olsin. Orqa tarafdagi bolalarni yuqoriroq joyga qo'yish kerak.

O'yinlar. Ular har doim o'quvchilarga quvonch, zavq bag'ishlaydi. Shu sababli ularni bayram dasturiga kiritish kerak. Bayram uchun o'yinlarni tanlashda nafaqat ishtirokchilarning, balki tomoshabin-bolalarning ham qiziqishini hisobga olish kerak. Tadbirlarda harakatli o'yinlar bilan birga o'tirgan holda o'ynaladigan musiqali o'yinlarni ham tanlash mumkin. Bayramda o'ynaladigan o'yinlar kundalik darslarga qaraganda biroz yorqinroq bo'lishi kerak. Masalan, "Tulki va o'rdaklar" o'yinida qushlar uchun qushlarning tumshug'ini yoki chizilgan konturlari bo'lgan kostyumlarni va tulki uchun esa shlyapa qo'yish lozim.

Raqslar. Ular o'quvchilarga quvonch va zavq bag'ishlaydi. Bayram dasturi uchun har bir bola yaxshi biladigan va ijro etishni xohlagan raqs harakatlarini tanlash maqsadga muvofiqdir. Tadbir va bayram dasturlariga ijro qilish uchun milliy raqslar, bolalar juftlik raqslari yoki improvizatsiya raqslarini kiritish kerak.

Badiiy so'z. Tadbirlarda badiiy so'z muhim o'rin tutadi, bolalar she'rlar o'qiydi, ertak va hikoyalar sahnalashtiriladi. O'quvchilar faoliyatida ekspressivlik juda muhim: shunda asar mazmunini bolalar yaxshiroq anglaydi va chuqurroq muhrlanadi. Biroq, o'qituvchilar ko'p kuzatiladigan xatoni takrorlamasliklari kerak. Ko'p holatlarda bolalar nutqini rivojlantirish bo'yicha ishlar tizimli amalga oshirilmaydi. Natijada bayram oldidan she'rlarni intensiv o'rganish boshlanadi. Bu esa bolalarda ularga qiziqishni pasaytiradi. O'qituvchilar o'z farzandlaridan bayramda she'r o'qishni talab qiladigan ota-onalarning xohish-istaklarini qondirish

uchun bolalarni zo‘riqishlariga sabab bo‘ladi. Bunday yo‘l tutish noto‘g‘ri. Bir bayramda bir guruh bolalarga she‘r o‘qish imkoniyatini berib, boshqasiga hali chiqish qilmagan bolalarni tayyorlash zarur.

Dasturda qo‘shiqlar, o‘yinlar, raqslar, chiqishlar tasodifan tartibga solinmaydi. Ularning ketma-ketligini puxta o‘ylangan holda ta‘minlanadi. Masalan, bolalarning e‘tibori biroz susayganda, dasturning ikkinchi yarmida, qiziqarli, kulgili chiqishlarni kiritish kerak. Quyidagi holatni hisobga olish kerak: agar o‘quvchilar boshqa kiyim kiyish uchun zaldan chiqib ketishsa, ular qiziqarli raqs yoki o‘yinni ko‘rish imkoniyatida mahrum bo‘lmasliklari kerak. Bir nechta o‘yinlar yoki raqslar, she‘rlarni ketma-ket rejalashtirish noo‘rin. Bu ketma-ketlik bolalar uchun zerikarli.

Kostyumlar. Tadbir, bayramlarda kiyiladigan kostyumlar dizayni badiiy didni, shuningdek, harajatlarini talab qiladi. Har bir maktab kostyum tikish va tayyorlash imkoniga ega emas. Milliy raqslar, ertak tomoshalari va o‘yinlarni ijro etishda otanonalar kostyum detallarini mustaqil ta‘minlashlari (masalan, xo‘roz yoki tulki uchun shlyapa va dum yasash, o‘zbek xalq raqslari uchun qizlar boshlariga ro‘mol o‘rashlari) mumkin. Kostyum qismlarini sodda va yorqin bezashga muvaffaq bo‘lgan maktablar tajribalarini boshqalar bilan bo‘lishishlari maqsadga muvofiq.

Bezatilgan xona. Tadbir va bayramlarni tashkil qilishdan avval zal, sinf xonalari, qabulxona va maktab maydoni bezatiladi. Maktab binosiga yaqinlashganda o‘quvchilar bayramona ko‘rinishni payqashadi. Foyedagi devorga yangi devoriy gazeta osiladi. Sinf xonalari ham bayramona ko‘rinadi. Odatda xonalar bayroqlar, gullar, turli o‘yinchoqlar, sharlar, tasmalar bilan bezatiladi. Bezaklarning barchasi bolalarni xursand qiladi, bayramona kayfiyatni yaratadi. Bayram uchun sotib olingan avtomobil, qo‘g‘irchoq va boshqa o‘yinchoqlar bayram bezaklari bo‘lmaydi, chunki bolalar ularni har kuni o‘ynaydi.

Sovg‘alar. Tadbir, bayramlarning yakunida o‘quvchilarga o‘yinchoq yoki shirinliklar ulashiladi. Masalan, “Archa bayrami”ning yakunida Qorbobo bolalar bilan "Kim yashiringanini toping?!" o‘yinini o‘ynadi. Katta qog‘oz qalpoq keltiriladi. Bir nafar o‘quvchi yashirinadi. Qolganlar ko‘zlarini yumadi, “vaqt keldi” degan ishora bilan o‘quvchilar ko‘zlarini ochib, kim yashiringanini aytishadi. Qog‘oz qalpoq ko‘tarilib, javob to‘g‘ri yoki noto‘g‘riligi tekshiriladi. Oxirgi marta o‘quvchilar uzoq vaqt kim yashiringanini taxmin qila olmaydi va qalpoq ko‘tarilganda ular bu gal sovg‘alar yashiringanini ko‘rishadi. Ba‘zan o‘quvchilar sovg‘alarni sinf xonasida

qabul qilib olishadi. Biroq, zalda sovg'alarni qabul qilish bayramni yanada quvonchli bo'lishini ta'minlaydi.

Bayram taassurotlari. Bayram tugadi, lekin bayram taassurotlari o'quvchilar xotirasida uzoq vaqt saqlanib qoladi. O'quvchilar ularni o'rtoqlari, o'qituvchilari, otionalari bilan baham ko'radi, o'yinlarda, rasmlarda va modellashtirishda aks ettiradi. Taassurotlarni chuqurlashtirish va bayramda olingan zavqni uzoq vaqt yodda qolishi uchun o'qituvchilar o'quvchilarga bayram atributlari, o'yinlar uchun liboslar qismlarini beradi, musiqa rahbari bolalarning iltimosiga ko'ra guruh xonasida ba'zi bayram qo'shiqlari, o'yinlar, raqslar va dramatzatsiyalarni takrorlaydi. Ko'pincha o'quvchilar uzoq vaqtdan keyin ham ertalik va bayramlarni, ulardagi ishtiroklarini eslashadi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda bayram tadbirlari estetik tarbiyani tashkil qilishdagi muhim vositalardan biridir. Ular tantanavorlik, xursandlik va shodlik holatini vujudga keltiradi, o'quvchilarning badiiy didini tarbiyalaydi. Bayram tadbirlaridan maqsad, o'quvchilarni nafosat olamiga olib kirish, ularda ajoyib yorqin taassurotlar qoldirish va shodlik baxsh etishdan iboratdir. Har bir bayramning o'z ma'nosi va alohida xususiyati bor. O'quvchilarning sinflari xususiyatidan kelib chiqqan holda olib boriladigan barcha tadbir va bayramlar bolalarning yosh, psixologik va fiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda rejalashtirish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tojekarimova Moxira Anvarjon qizi, & Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 658–660. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.671>
2. Tojekarimova Moxira Anvarjon qizi, & Valiyeva Nargiza. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA MAHALLA HAMDA TA'LIM MUASSASALARINING O'ZARO HAMKORLIGI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 637–639. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.665>
3. Tojekarimova Moxira. (2023). BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIDA ELEKTRON RESURSLARDAN FOYDALANISH. International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Perspectives, 1(1), 20–25. Retrieved from <http://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/5>

4. Tojikarimova, M. A. qizi. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 824–828. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5106>
5. Badiiy o'qishning maqsad va vazifalari. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 54-59. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/60>
6. BADIY O'QISH VA DRAMA FANI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 49-53. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/59>
7. Maxliyoxon, O., & Sarvinoz, M. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI OMAVIY TADBIRLARGA TAYYORLASH USULLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 41-44.
8. Maxliyoxon, O., & Mohizarxon, T. (2024). BADIY O 'QISH FANINING TALABALAR UCHUN AHAMIYATI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 17-19.
9. Maxliyoxon, O., & Farangiz, N. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARIGA HAJVIY ASARLARNING O 'RNI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 36-40.
10. Maxliyoxon, O., & Gulnoza, X. (2024). DRAMA JANRIDAGI ASARLAR TARIXI VA RIVOJLANISHI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 28-31.
11. Maxliyoxon, O., & Dilmura, M. (2024). DRAMA VA UNING TURLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 45-48.
12. Maxliyoxon, O., & Baxtigul, O. (2024). BADIY O 'QISH VA MATNDA SO 'Z ISHLATISH QOIDALARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 9-12.
13. Maxliyoxon, O., & Jumagul, A. (2024). 7-11 YOSHLI BOLALARDA TEZ OQISH VA TEZ AYTISH MASHQLARINING XUSUSIYATLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 32-35.
14. Maxliyoxon, O. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARI BILAN MADANIY TADBIRLARNI TASHKIL ETISH. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 24-27.
15. Maxliyoxon, O., & Ozodaxon, A. (2024). BOSHLANG 'ICH SINFI O 'QUVCHILARIDA AKTYORLIK MAHORATINI RIVOJLANTIRISH. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INOVOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 13-16.

16. Maxliyoxon, O., & Diyoraxon, S. (2024). BADIY O 'QISHDA DIKSIYA NIMA VA UNING TURLARI. YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 20-23.
17. Xusanovich, A. O. (2023). MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK TAHLILI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 60-64.
18. Axadjon o'g'li, A. A., & Murotovich, M. F. (2023). RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA RAQAMLI IQTISODIYOT SIYOSATI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 294-298.
19. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARGA TA'LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 581-583.
20. JS Ikromjonovna, X Muazzamxon "O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI" *Educational Research in Universal Sciences* 2 (14), 806-81